

Knelpunten in de Beeldende Kunst 2018 volgens BKNL

In haar visiebrief (maart 2018) benadrukt Minister Van Engelshoven haar voornemen ruimte te scheppen voor nieuwe cultuur en makers. In dezelfde brief geeft de minister aan dat het voor een sterke culturele sector essentieel is dat de sector zelf initiatieven blijft tonen. BKNL ziet dat de beeldende kunstsector het best gedijt wanneer er vertrouwen bestaat in die initiatieven en makers en instellingen daadwerkelijk ruimte krijgen voor vernieuwing.

De leden van BKNL pleiten voor meer ruimte. Voor makers, instellingen en belangenbehartigers.

1) **Honoreren van kunstenaars: het nieuwe normaal**

Het aantal musea en instellingen dat kunstenaars honoreert is in een jaar tijd verdubbeld. Dat bleek in april 2018 uit onderzoek dat BKNL (Beeldende Kunst Nederland) liet uitvoeren door Totta Research naar het effect van de richtlijn kunstenaarshonoraria onder musea en presentatie-instellingen en beeldend kunstenaars in Nederland. De uitkomsten laten zien dat de richtlijn al na het eerste jaar na de introductie aanslaat en het doel van een betere onderhandelingspraktijk wordt bereikt.

De stimuleringsregeling van het Mondriaan Fonds blijkt hierbij cruciaal. Met tijdelijke middelen werd in 2017 dit experimenteerreglement voor kunstenaarshonoraria in het leven geroepen. Het reglement compenseert gedeeltelijk het honorarium voor beeldend kunstenaars, op voorwaarde dat de aanvragende instelling de richtlijn voor kunstenaarshonoraria toepast. Deze richtlijn is van groot belang voor de positie van kunstenaars en daarmee het beeldende kunstenveld.

Om duurzame toepassing van de richtlijn verder te garanderen is het cruciaal dat er de komende jaren matchingsgeld beschikbaar is voor compensatie.

Concreet: Op kortere termijn, met ingang van 2019, is daarom in ieder geval continuering van het experimenteerreglement urgent, aangezien de middelen midden 2018 reeds zijn uitgeput.

Na 2020 moet het volgen van de richtlijn het 'het nieuwe normaal' worden, waarbij het vanzelfsprekend is dat de instellingen kunstenaars naar behoren betalen voor hun werk. Het volgen van de honorariumrichtlijn zou dan moeten gelden als subsidievoorwaarde vanuit (lokale) overheden. De bedragen die hiervoor nodig zijn zouden moeten worden meegenomen in de begroting van die instellingen. Op beeldende kunst is ruim 30 procent bezuinigd. Het is niet realistisch dat de kosten uit de sector zelf komen.

Concreet: Uitgangspunt van BKNL is dat bijdragen voor kunstenaarshonoraria vanaf 2020 standaard in de meerjarenbijdragen aan instellingen worden verdisconteerd. Hiervoor is minimaal vier miljoen euro¹ extra per jaar noodzakelijk.

2) **Fair Practice Code**

Het gezamenlijke advies *Passie gewaardeerd* van de SER en de RvC is kraakhelder: er is een breed pakket aan maatregelen nodig om te de arbeidsmarktsituatie van veel werkenden in de culturele sector te verbeteren. Om de precare werksituatie van alle werkenden in beeldende kunstsector – zoals zelfstandige curatoren, programmamakers, kunstenaars en stagiairs en vrijwilligers – te verbeteren is een Fair Practice Code een stap voorwaarts. Deze code stimuleert werkgevers, werknemers, opdrachtgevers, opdrachtnemers, fondsen, instellingen en andere werkenden in de culturele en creatieve sector om een open sociale dialoog te voeren over wat eerlijk is betreffende arbeidsvoorwaarden, duurzame inzetbaarheid en publieke verantwoordelijkheid, e.d. De overheid heeft als grote belanghebbende in de culturele sector een verantwoordelijkheid om deze sociale

¹ Voor de onderbouwing van dit bedrag van vier miljoen euro:

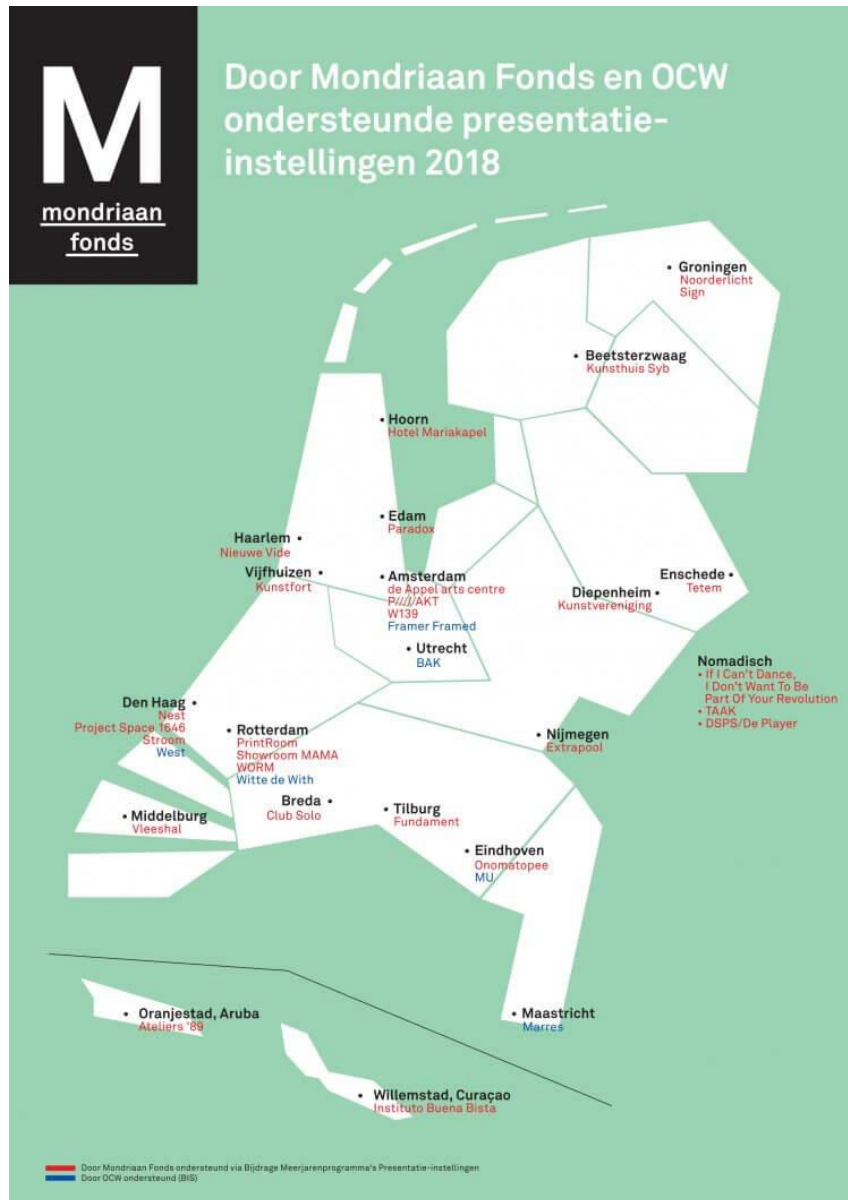
Het aantal instellingen dat de richtlijn nu volgt is ruim 100. Realistisch scenario is dat iedere instelling vijfmaal per jaar compensatie voor honoraria ontvangt (gemiddeld is dat 4.000 euro). In totaal komt dat op 20.000 euro per instelling. In totaal komt dat op een bedrag van 2 miljoen euro per jaar.

Echter, de 20.000 euro geldt dan slecht voor het *gecompenseerde* bedrag. De bijdrage van het Mondriaan Fonds is maximaal 50 procent van de totale kosten. Daarnaast geldt dat instellingen op dit moment, in de helft van de gevallen, slechts de helft toepassen (ingroeipercentage).

Als alle 100 instellingen betalen volgens de 100 procent richtlijn, betekent dat een bedrag van 4 miljoen per jaar noodzakelijk is. Als op termijn een vergoeding na wordt gestreefd van een modaal inkomen voor kunstenaars dan moet bovenstaande 4 miljoen zelfs nog eens met factor twee worden verdubbeld.

dialogo te ondersteunen, zou als subsidiegever de code in haar voorwaarden kunnen opnemen, zou middelen kunnen vrijmaken om kunstinstellingen het mogelijk te maken zich aan de code te kunnen committeren, en de prestatieafspraken met kunstinstellingen kunnen herijken zodat zij zich aan de Fair Practice Code kunnen houden.

3) Presentatie-instellingen

Van Tekencentrum Diepenheim tot de Vleeshal in Middelburg en van Nest in Den Haag tot Extrapool in Nijmegen: de kleine tweehonderd presentatie-instellingen in Nederland zijn cruciaal voor talentontwikkeling, voor diversiteit en voor de regionale spreiding van beeldende kunst.

Hier kunnen kunstenaars hun werk tonen (al dan niet voor de eerste keer) en worden ze begeleid. Deze instellingen werken vaak internationaal én zijn geworteld in hun (lokale) omgeving; er werken vaak vrijwilligers en ze betrekken publiek.

Het zijn plekken waar talent terecht kan voor experiment, onderzoek, zichtbaarheid voor een lokaal publiek. De programma's geven op een aansprekende manier vorm en inhoud aan relevante ontwikkelingen in de hedendaagse beeldende kunst.

De ondersteuning van deze belangrijke kunstcentra versterkt de infrastructuur en de mogelijkheden voor talent, met name ook nieuw talent, om door te ontwikkelen, zichtbaar te zijn, zich te verhouden tot maatschappelijke en lokale onderwerpen.

Het ministerie van OCW rechtstreeks (via de Basisinfrastructuur) en het Mondriaan Fonds konden in de periode 2009-2012 nog 33,9 miljoen euro verdelen onder deze instellingen. In de periode 2017-2020 is er echter jaarlijks ruim tien miljoen euro minder beschikbaar dan voorheen. Tussen 2016 en 2017 werd meermalen tijdelijk extra geld aan dit gekrompen budget toegevoegd. Daarvan is een deel niet structureel.

Concreet: BKNL pleit er daarom voor in ieder geval de tijdelijk toegekende bedragen ook op langere termijn beschikbaar te stellen voor de presentatie-instellingen. Dit geldt in ieder geval voor een tijdelijk toegekend bedrag van 1.105.000 euro per jaar.

4) Slagkracht ondersteunende instellingen

De minister van OCW heeft de Raad voor Cultuur gevraagd om advies over de ondersteunende instellingen in de culturele sector. In aanloop naar dit advies heeft onderzoeksbureau Berenschot een onderzoek gedaan en het volgende geconstateerd: 'Het helpt als de sector zich beter en slagvaardiger organiseert en daarbij ondersteuning krijgt.'

Ook de Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector 2017-2023 stelt voor de sociale dialoog per subsector te versterken en noemt daarbij BKNL als voorbeeld. Dit advies luidt: 'Waar mogelijk worden reeds bestaande stakeholders-overleggen in de subsectoren benut'.

Dit leidt tot het volgende voorstel van BKNL mbt de ondersteunende instellingen:

Op dit moment zijn er in de beeldende kunst diverse partijen die de sector vertegenwoordigen en ondersteunen: De Zaak Nu, BBK, Platform BK, NGA, Kunsten '92, Kunstenbond en Mondriaan Fonds. Instellingen en makers dragen financieel bij aan deze organisaties, die ook aanspreekpunt zijn voor overheden en andere partijen buiten de sector. Met elkaar vertegenwoordigen deze partijen het beeldende kunstenveld - van galeries tot en met kunstenaars en presentatie-instellingen. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek, dragen bij aan de ontwikkeling en implementatie van een honorariumrichtlijn en functioneren ook op andere terreinen als sectorinstituut. Bovendien werken ze nauw samen binnen BKNL.

Een nieuw sectorinstituut voor de beeldende kunst is niet nodig en zou zelfs contraproductief kunnen werken en duurder uitpakken dan de oplossing die BKNL voor ogen staat. Wat wel nodig is, is extra ondersteuning van de bestaande bovengenoemde partijen die vaak drijven op makers en anderen die het werk er nu naast hun reguliere werk moeten doen. Terwijl juist in de beeldende kunst de werkenden er financieel zo slecht voor staan. Door dat tekort aan mankracht en middelen van deze organisaties komen waardevolle acties in de knel. Zo is er onderzoek gedaan naar de financieringsmogelijkheden van kunstenaars bij diverse ministeries, maar ontbreekt de ruimte om dit onderzoek verder uit te werken. Ook wordt dit jaar de actualisering van de collectieve selfie met gegevens over de sector overgeslagen wegens gebrek aan mankracht. En De Zaak Nu werkt al enige tijd aan een Richtlijn Loongebouw Presentatie-Instellingen maar ook hier ontbreken de middelen om dit binnen de gewenste tijd verder te concretiseren.

Concreet stelt BKNL voor:

_Maak het voor de bestaande belangenorganisaties mogelijk projectsubsidie aan te vragen voor ondersteunende taken. Het gaat om een bedrag van zo'n 80.000 euro per jaar per organisatie, waar één fte en bijkomende kosten zoals die voor onderzoek uit vergoed kunnen worden.

Op deze manier zou een versterking plaatsvinden van, zoals het genoemd wordt in de Arbeidsmarktagenda, de bestaande 'ketennetwerken'. Versterking van het bestaande kan immers leiden tot aanzienlijke nieuwe winst.

_ Daarnaast is het van belang de huidige slagkracht van BKNL vast te houden. Tussen 2014 en 2017 droeg het Mondriaan Fonds jaarlijks gemiddeld 65.000 euro bij aan het overlegorgaan. BKNL vraagt OCW rekening te houden met deze kosten .

5) *Talentontwikkeling*

Nederland heeft een fijnmazig en goedwerkend systeem van talentontwikkeling voor kunstenaars, dat de afgelopen eeuw werd opgebouwd en geperfectioneerd. De samenleving kan op verschillende momenten een gerichte impuls geven aan de carrière van veelbelovend talent – startend en meer gevorderd talent. Het Mondriaan Fonds doet dit bijvoorbeeld via werkbijdragen, via gerichte projectsubsidies of via de steun aan instellingen die het talent tonen (musea en presentatie-instellingen).

De ontwikkeling van dat talent houdt vervolgens niet op, maar heeft op gezette momenten een zet nodig – ook via bijvoorbeeld publicatiebijdragen of residency's.

Concreet: BKNL vraagt de ruimte voor de ontwikkeling en vernieuwing binnen de bestaande mogelijkheden voor bewezen en nieuwe makers te behouden en te versterken binnen een landelijk gespreide infrastructuur. Op dit moment is een aantal bijdragemogelijkheden tijdelijk. Het gaat ieder geval om een bedrag van 399.000 euro dat tijdelijk voor talentontwikkeling beschikbaar is (van 2017 tot en met 2020). BKNL pleit ervoor op zijn minst dit tijdelijke bedrag structureel beschikbaar te stellen.

6) *Aankoopfonds voor kleinere musea*

De Raad voor Cultuur stelt voor de mogelijkheid te creëren bij te dragen aan voor de regio belangrijke aankopen.

Concreet: BKNL stelt een apart regionaal aankoopfonds voor, waaruit instellingen een bijdrage kunnen ontvangen voor serieuze aankopen die in een lokale context een grote betekenis hebben voor het publiek.

7) **BKNL vraagt het ministerie van OCW bij de volgende drie onderwerpen bij andere departementen inzichtelijk te maken wat de gevolgen zijn voor subsidies voor kunst en cultuur en waar mogelijk betere afstemming te organiseren.**

- *Betaalbare werkruimtes*

Betaalbare werkruimtes voor kunstenaars verdwijnen in rap tempo. In veel gemeenten betreft het immers een kostenoverweging die te maken heeft met onderhoud en het willen aanwenden van middelen uit de verkoop van vastgoed. Hierdoor verdwijnen zoveel vitale plekken die niet meer op te bouwen zijn. Atelierbeleid en cultureel vastgoed is primair een zaak van gemeentelijke overheden, maar de landelijke overheid bepaalt de speelruimte van de gemeentes en corporaties wat betreft atelierbeleid en cultureel vastgoed met onder meer de Woningwet 2015 en de Wet Markt en Overheid. De kans is zeer groot dat de hogere huurprijzen – als gevolg van deze landelijke wetgeving – voor het cultureel vastgoed door de presentatie-instellingen en kunstenaars uit cultuurbudgetten moeten worden betaald (zie advies [Amsterdamse Kunstraad](#)).

- *Verhoging BTW*

Door de verhoging van de BTW komen kunstenaars en galleries in de knel wanneer zij de prijzen van hun kunstwerken gelijk willen houden. Dat betekent dat de kunstenaar/galerie straks die 3 procent btw-verhoging niet doorberekent aan zijn klant, maar uit eigen zak betaalt.

- *Anti-witwasrichtlijn*

De 4de en 5de anti-witwasrichtlijnen bemoeilijken de verkoop van de kunst, omdat het extra tijd en papierwerk met zich meebrengt. Bij de verkoop van een kunstwerk van 10.000 euro of meer dient achtergrondonderzoek gedaan te worden naar de koper. Dit hoeft niet erg uitgebreid te zijn, maar zal de relatie met de koper mogelijk kunnen schaden. Bovendien: met hedendaagse kunst valt niet te speculeren. Kunst koopt men om zelf op te hangen, en/of de kunstenaar te steunen.